

Тернопільська обласна універсальна
наукова бібліотека

Науково-
методичний
відділ

*До 75-річчя від дня народження
Василя Симоненка*

«У твоєму імені живу»

Методично-бібліографічні поради

Тернопіль — 2009

*«Можна все на світі вибирати, сину,
вибрати не можна тільки Батьківщину»*

Василь Симоненко

УДК 023
ББК 78.381.2
У–11

Підготувала: С. П. Юрчик, провідний методист
науково-методичного відділу ТОУНБ

Редактор: О. М. Раскіна

Комп'ютерний
набір: С. П. Юрчик, провідний методист
науково-методичного відділу ТОУНБ

Комп'ютерна
верстка: В. І. Раківський, завідувач відділу
автоматизації бібліотечних процесів ТОУНБ

Відповідальний
за випуск: В. І. Вітенко, директор ТОУНБ

У11 «У твоєму імені живу» : До 75-річчя від дня народження Василя Симоненка : метод.-бібліогр. поради / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, наук.-метод. від. ; підгот. С. П. Юрчик ; ред. О. М. Раскіна. — Т., 2009. — 28 с.

Методично-бібліографічні рекомендації, розраховані на бібліотечних працівників ЦБС області. Видання також може бути корисним широкому колу читачів.

УДК 023
ББК 78.381.2

*Душу схиляємо нині
До пресвятих молитов.
Я закоханий палко, без міри
У небачену вроду твою.
Все, що в серці натхненне і щире,
Я тобі віддаю.*

*Ти дала мені радісну вдачу,
Кров гарячу пустила до жил.
Я без тебе нічого не значу,
Ніби птиця без крил.*

*Кожну хвилю у кожному днину
Гріє душу твоє ім'я,
Ненаглядна, горда, єдина,
Україно моя.*

В. Симоненко

Легко та просто називати себе сином народу, важко й далеко не кожному випадає щастя бути достойним цього високого імені. Легко й просто говорити про свою любов до України, важко й не кожному вдається справді любити її.

Склалося так, що й зараз, коли вже немає серед нас Василя Симоненка, далеко не всі знають, кого ми втратили. Більшість, і саме найкращу, з написаного ним, ще не опубліковано. І той, хто знає В. Симоненка тільки з преси, справжнього Симоненка не знає або знає його мізерно мало.

«Любити все прекрасне і земне і говорити правду...» — так, роздумуючи про громадське покликання письменника,

стверджував В. Симоненко. І справді, його чесне й щире слово несло людям правду про людину та світ, тому й тривожить душу, вчить любові до рідної землі й поваги до її історії, а ще — людської гідності, порядності, відповідальності за все, що відбувається довкола.

Симоненкова дорога важка, трагічна й коротка: поет ішов по ній неповних двадцять дев'ять років. Але коротка дорога не знає короткої пам'яті. Звичайно, вона починається із Біївців Лубенського району, що на Полтавщині. Це невеличке село, що єдиною зеленою вулицею біжить до Лубен, Полтави та Києва — до великого людського океану. А на тій вулиці над Удаєм-рікою стоїть сиротою старенька селянська хата, у якій народився майбутній український поет Василь Андрійович Симоненко. Через неї пройшли голод і холод, її не проминула велика війна та всі лихоліття нашого віку. Спасибі ж добрим людям, які зберегли й ту хату, і ту піч, що будуть найтеплішою згадкою в ранній творчості поета:

*Ти приймала і щастя, і лихо,
Поважала мій труд і ніт.
І з-під сірої теплої стріхи
Ти дивилася жадібно в світ.*

А хіба ж то хата синіми вікнами «дивилась жадібно в світ»? То ж юний Василько своїми допитливими очима заглядав у тривожне людське життя.

Тепер ця хата знаменита, тут знаходиться сільський музей В. Симоненка — іще бідний і необжитий, але обставлений нехитрими речами його дитинства.

Іще зовсім малим був Василь, як батько покинув сім'ю, тому й писав поет:

*В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід, —
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.*

Ріс майбутній поет із матір'ю Ганною Федорівною Щербань (як пішов із сім'ї чоловік, повернула собі своє дівоче прізвище), яка працювала в колгоспі, та з її батьком — дідом Федором. Баба померла рано, коли їй було лише сорок два роки. Перед його дитячими очима пройшло лихоліття війни — голод і холод, щоденний страх від бомб, снарядів і куль. А ще важка повоєнна праця односельців на колгоспному полі за мізерну плату та їхній розпач від непомірних податків не лише на домашніх тварин і птицю, а й навіть на кожне плодове дерево. Саме це й формувало його світогляд, тяжкі умови життя потім стали темою його поезій. Люди, читаючи його вірші, замислювались над власною долею, долею країни.

А ще вкарбувалось в дитячу пам'ять те, як ходив із матір'ю до сусідів, щоб змолоти на жорнах борошна на деруни чи галушки. А ті жорна були такі важкі, що аж руки терпли. Пізніше він написав у вірші «Жорна»:

*Натуга на руках,
від втоми чорних,
здувала жили,
ніби мотузки.
Каміння клацало зубами
в жорнах,
жувало жовті зерна на друзки.*

Далі він порівнює фашистську навалу із жорнами, як війна перемелювала людей, а в кінці, що притаманно майже кожному віршу В. Симоненка, як висновок, як головна сила твору:

*Цілую руки, що крутили жорна
у переддень космічної доби.*

До смерті залишився Василь вдячний за любов, ласку, виховання, за все, що потім викликало роздуми про суть життя, своїй матері та дідові, який замінив йому батька. Дід самотужки вивчив грамоту, багато читав, розповідав онукові про минуле, давню історію краю, співав пісні, сам того не

помічаючи, був натхненником майбутнього поета. Коли малий під ці розповіді засинав у нього на колінах, шепотів: «Безсмертячко ти моє кирпате...». То ж і не диво, що в одному з перших своїх віршів «З дитинства» Василь написав:

*І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...*

У повоєнних українських селах сусіди були як родичі. Переживши спільне горе, допомагали одне одному збудувати нову, замість спаленої німцями, хату, ділились останньою жменькою борошна, дрібком солі, сірниками. Допомагали по господарству та, як тоді говорили, «погледіть дитину». Однією з таких сусідок була маленька, худенька, нічим не примітна баба Онися. Ця згорьована жінка втратила на фронті чоловіка, трьох синів-солдатів, тож Василь був для неї як син. Коли виріс, за її людське страждання й велике материнство, в дяку за все, що вона зробила для нього, написав вірш:

*У баби Онисі було три сини.
У баби Онисі синів нема.
На кожній її волосині
морозом тріщить зима.
Я горя на світі застав багато.
Страшнішого ж горя нема,
ніж те, коли старість мати
в домівці стрічає сама...*

Біївчани розповідали, як сільські учні прибігли до неї з газетою, де була Симоненкова поезія та його фотознімок. Почула баба Онися вірша про себе — розплакалась і довго цілувала Василів портрет, а трохи заспокоївшись, тихо сказала: «Спасибі тобі, Васю, що уважив стару Онисю».

Спершу Василь навчався в Біївецькій та Єнківецькій школах. Зовсім не було зошитів, писали на папері, який

потрапляв під руки, не вистачало й підручників, чорнило часто робили з бузини, а якщо вдавалось дістати «хімічний» олівець, тобто зі стержнем, що розчинявся в теплій воді, то це вже була велика радість.

Після закінчення семирічки вступив до восьмого класу середньої школи в сусідньому селі Тарандинці, що за дев'ять кілометрів від Біївців. Дорога до школи пролягала між горами Паращиною й Лисак. Там кожна латка землі — дивовижна історія. Кажуть, що на горі Лисак є таке місце, де ніколи, навіть у спекотне літо, не вигорає трава. Нібито там колись шведи закопали золотого коня. Звичайно, це легенда, бо коли б це було так, то давно б знайшлися люди, які викопали його. Улітку вся гора немов усіяна зеленою шовковою травою. На недавно встановленому на ній дубовому хресті написано: «Прохожий, не топчи мій прах, бо я вже вдома, а ти іще в гостях». Чи не ця краса природи надихнула потім поета звернутись до всіх живих людей:

*Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.
Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди —
Добрі, ласкаві й злі.*

Це заклик берегти природу, не проспати своїх днів, зробити все, що можна, для людей прийдешніх. Особливого звучання набирає вірш, як і більшість творів Симоненка, у наші дні. Не втрачати гідності, честі, поважати одне одного, бути у всьому та скрізь людиною.

Щодня за будь-якої погоди ходив Василь до школи. Дев'ять кілометрів туди й стільки ж назад. Доки дійде — уроки повторить, обдумає прочитане й почуте на уроках.

Тодішній директор Тарандинцівської середньої школи Ф. Барабаш відзначив, що Василь Симоненко був стараним та наполегливим, охоче користувався додатковою літературою, перечитав усі книги зі шкільної бібліотеки. Він мав альбом із фотографіями однокласників, під кожною — віршований підпис. На зустрічі випускників школи Василь уперше прочитав власну поезію. У ній було й привітання гостям, і подяка вчителям, і любов до школи. Вірш так збентежив усіх присутніх, що вони попросили прочитати його ще раз. Учителька Уляна Миколаївна Демченко у своїх спогадах, які зберігаються в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, розповіла: «Василь Симоненко вчився в школі, коли я тільки-но прийшла працювати учителем математики 5—7 класів. Тоді ж мені довелося із середини навчального року вести уроки креслення в старших класах... Я добре готувалася до уроків, але у своїх силах була не впевнена. І коли я заходила до класу, то найбільшу увагу звертала на парту, за якою сидів Василь, бо вже знала, що він розумний хлопчина й може помітити непідготовленість учителя при поясненні нового матеріалу. Василь же якось спідлоба поглядав на мене й поволі, але красиво, креслив. Як пізніше я дізналася, він одночасно креслив і читав з-під парти художню книжку. А поглядав на мене, аби я не спіймала його на гарячому... Пізніше сказав мені, що складне креслення після моїх пояснень він може вдома виконати по пам'яті. Я подумала: як добре, що ти зрозумів мене, але якби ти знав, скільки я готувалася, щоб мені й учням був зрозумілий той предмет, із яким я вперше зустрілася...

А якось зарядили хуртовини. В такі дні наша школа затихала, бо підвозу ж тоді не було... І раптом на шкільному порозі з'явилась снігова баба. Це з усіх чужосельців прийшов до школи один Василь. На уроках він був серйозний — аж занадто. Ніколи не сміявся, не ганяв по шкільному подвір'ю. У класі Вася виділявся серед учнів, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге, розумом. Навіть

учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень...»

Ось звідки в нього й старанність, і знання, і почуття обов'язку та відповідальності. Хоча змалечку не жив у розкоші, звик переборювати скруту й нестатки. У восьмому класі його спіткало велике горе: помер дід Федір. Цій людині В. Симоненко присвятив кілька поезій і новелу. Свою тугу він вилив у вірші «Дід помер»:

*От і все.
Поховали старезного діда,
закопали навіки у землю святу.
Він тепер вже не встане
і ранком не піде
із косою під гору круту.
І не стане мантачкою тишу будити,
задивлятися в небо,
як гаснуть зірки.
Лиш росою по нім буде плакати жито,
і пливтимуть над ним непомітно віки.*

Далі поет розповідає про хорошу людину, його турботи, надії, добрі справи, які він творив на землі, і передає своє потрясіння:

*Біль у душу мою закрадається вужем,
відчай груди мені розпанахує, рве.*

Після закінчення середньої школи із золотою медаллю в 1952 році В. Симоненко вступив на факультет журналістики Київського університету імені Т. Г. Шевченка. Поселили його в другому гуртожитку на Солом'янці на вулиці Шостій-Новій, яка тепер має назву вулиця Освіти. У гуртожитку тоді поселяли лише тих, хто, як тепер кажуть, був малозабезпеченим, а хто мав батька, мусив наймати квартиру чи «куток» у місті.

Учився разом із такими визначними й талановитими в майбутньому людьми, як поети Т. Коломієць, М. Сом, прозаїки В. Близнець, В. Чехун, Б. Рогоза, гумористи

Ю. Ячейкін, І. Шипталь, І. Дубенко, перекладач А. Перепадя, критик і публіцист А. Шевченко, письменник, публіцист, науковець, директор Інституту журналістики А. Москаленко, репортери новин Радіо-телеграфного агентства України — РАТАУ (нині — Укрінформ) Л. Іванченкова, Н. Роздобудько, редактори та журналісти газет І. Сподаренко, В. Біленко, М. Кіпоренко, В. Решетилів, Ю. Калоченко, Б. Князюк, А. Хоменко, П. Савченко, М. Бураківська, Г. Костікова, О. Кахілевич та інші.

Перезнайомившись, студенти дали один одному прізвиська, не образливі, а жартівливі, але вони були такими вдалимими, що приклеїлись назавжди. Симоненка стали називати Симоном.

Однокурсники відразу помітили, що Василь прийшов учитися не лише заради майбутнього шматка хліба, а й щоб зрозуміти те, що відбувається в Україні. З бібліотеки не виходив, перечитав гори книжок. Коли відповідав на екзамені, то сипав такими фактами та прикладами, про які й викладач не завжди чув.

В університеті, маючи дивовижну працелюбність, Василь багато писав віршів, але совість і скромність стримували юнака говорити про це всім. А, може, ще й тому, що серед однокурсників було чимало завзятих критиків. Вони так безжально терзали студентські творчі праці, що, за висловом М. Сома, «аж пір'я летіло». А натура у Василя була тонка, делікатна, вразлива.

Щоб набути журналістського досвіду, відточити перо, а за одно й мати якийсь приварок до стипендії, В. Симоненко працював іще й відповідальним секретарем університетської багатотиражки, де частенько публікував вірші друзів, але не свої. Уперше студенти почули та прочитали його поетичні твори, коли він був уже на третьому курсі.

Василя відразу обрали головою університетської літературної студії, яка була кузнею молодих талантів, мала

неабиякий авторитет у Спілці письменників України. Творчі зустрічі в студії охоче відвідували навіть П. Тичина, М. Рильський, А. Малишко. Та найчастіше приходив В. Сосюра. Саме він першим привітав молоде літературне поповнення — В. Симоненка, Б. Олійника, М. Сома, Т. Коломієць, В. Діденка. Це було навесні 1957 року перед Всесвітнім фестивалем молоді та студентів у Москві. З ініціативи В. Симоненка багатотиражка вийшла тоді у вигляді брошури, на першій сторінці — привітання В. Сосюри, а далі — вірші й портрети університетських поетів.

Наприкінці 1956 року В. Симоненко разом зі своїм однокурсником С. Буряченком прибули на переддипломну практику в «Черкаську правду». Їм поталанило не лише тим, що там був чудовий, дружний творчий колектив, а ще й вільні посади літпрацівників, що відразу знімало питання майбутнього працевлаштування. На початку січня наступного року їх офіційно зарахували до штату редакції: Василя — до відділу культури, а Станіслава — до відділу листів і робсількорів. До Києва вони їздили тільки на екзамени та писати й захищати дипломні роботи.

Коли через два роки створювали молодіжну газету «Молодь Черкащини», В. Симоненку так наполегливо, що не міг відмовитися, запропонували перейти туди завідувачем відділу пропаганди. Що вдієш, на той час він був уже кандидатом у члени партії, а без цього який ти журналіст, довелося погодитись. Писав про передовиків виробництва, активістів художньої самодіяльності, роботу будинків культури, бібліотек, рецензії на кінофільми. Занурювався в різні сфери життя, різко критикував прояви бюрократизму, неуваги до трудівників, теплим словом відгукувався про добрих людей. Більшість своїх газетних матеріалів підписував псевдонімом В. Щербань. Разом із журналістською роботою в сизих хмарах диму, бо надто часто палив цигарки, відшліфовував поетичні рядки. Усе більше стало з'являтися віршів, серед них і ліричних. Про

світлий юнацький смуток від неподіленого романтичного кохання Василь писав і раніше, але тут причиною була вродлива Люся — кур'єр обласної друкарні. Він запримітив її ще як був на практиці, мабуть, тому й тягло приїхати працювати до Черкас. Крім віршів «Море радості», «Буду тебе ждати там, де вишня біла..», «Ти не можеш мене покарати», «Берези в снігу зацімліли...», «Не дивися так печально, брів похмуро не підводь...», з'явився вірш із відвертою назвою «Люсі». Як писав «прийшла любов непрохана й неждана — ну як мені за нею не піти» — так і зробив. Вони одружились, незабаром народився Олесь, отримали квартиру. Стареньку матір забрав, Ганна Федорівна продала свою хату, зібрала нехитрі пожитки й переїхала до Черкас.

Глибокий сатиричний зміст має поетична «Казка про Дурила», що розповідає про трагічну долю українського народу. Головного героя — Дурила виганяє батько з дому, бажаючи йому кращої долі: «Може, десь виб'єшся в пани». Хлопчина походив, подивився, як воно є, і запитує:

— Чого, люди добрі, в вас ноги в крові?

— Та це, — йому кажуть, —

така у нас звичка:

до щастя дорога веде через річку —

та річка із крові та трішки із сліз...

Дурило дізнається, що то кров тих, хто «підло не визнавав ідей», які панували в тім краю для обраних, а інші шукають заковане в печерах щастя. Пішов і він звільняти з неволі дівчину — щастя. А вона сказала, що чекатиме його в рідній стороні. І тут жорстокий рай охоплює вогонь, а Дурило бачить у долині батькову хату, рідну матір.

Казку було надруковано лише через 24 роки після її написання, 12 грудня 1987 року, у київській молодіжній газеті «Молода гвардія».

На провесні 1960 року в Києві під впливом хрущовської «відлиги» утворився Клуб творчої молоді. На горі

партократам, з'явився він як ініціативна й динамічна спілка, яка ставила за мету об'єднати духовні й фізичні зусилля молоді для оновлення України. Туди прийшли поети: Д. Павличко, Л. Костенко, І. Драч, М. Вінграновський, В. Стус, В. Коротич, В. Симоненко та багато інших, яких пізніше нарекли шістдесятниками. Їхні перші збірочки вмить зникали з полиць книгарень, окремі вірші переписувались від руки, вивчались. Молодих поетів широко підтримали П. Тичина, А. Малишко, П. Загребельний.

Першу свою поетичну збірку «Тиша і грім» устиг видати в 1962 році. Оскільки видавалась вона довго, до того ж із вилученням окремих віршів і цензорським втручанням, задоволення від неї не мав, хоча її схвально зустріли читачі й критики. Уже тоді було зрозуміло — у літературу прийшов самобутній поет із великим потенціалом. Але друкувати нові твори не давали.

Особливою подією був творчий вечір двох молодих поетів — В. Симоненка та М. Вінграновського в Будинку письменників України, на якому головував М. Рильський. Василь читав вірші глухо, монотонно й дуже тихо, здавалось, що мало хто й почує. Та Максим Тадейович почув і високо їх оцінив. Симоненко настільки був окрилений, що коли приїхав додому, то дружині й матері вигукнув «Ура!», а не «Добридень».

Відразу розпочав готувати до друку другу збірку «Земне тяжіння». Написав для свого Лесика казки «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки». З-під його пера вийшли такі поезії як «Лебеді материнства», «Україні», «Де зараз ви, кати мого народу?», у якому з гнівним пекучим сарказмом звертається до тих, хто десятиліттями гнітив народ:

*Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!*

Писав і прозові твори — це новели про безрукого лісника та «Вино з троянд», навіть кіносценарій. Мав ще багато задумів, часто їздив до Львова, милувався

скульптурними левами. Вважав, що й тих звірів приручили, посадили в клітку як людей.

Свої враження від почутого й побаченого, роздуми й судження, а то й варіанти віршів чи їх фрагменти записував у щоденник, який назвав «Окрайці думок». На першій сторінці поставив маловідомий афоризм простака Вільсона: «Читати без дозволу чужі щоденники — Еверест підлості». Так вийшло, що з'явився він друком спершу за кордоном. Наші ідеологічні, на той час, противники скористались цим, почали кричати на весь світ про те, що Симоненко був ледь не ворогом своєї держави. Це ще більше посилювало заборону на публікацію його творів.

Останній рік свого життя В. Симоненко працював власкором «Робітничої газети» у Черкаській області. Коли його ховали, хтось у труну поклав книжечки — збірку «Тиша і грім» та казку «Про царя Плаксія та Лоскотона». М. Сом вихопив їх і докірливо сказав, щоб усі почули: «Ми хоронимо Василя Симоненка, а не його твори. Їм жити вічно...».

Болісно перенесла смерть Василя мати Ганна Федорівна. Їй згодом дали нову однокімнатну квартиру, яку вона перетворила у своєрідний музей. На 35 років пережила мати сина, померла в 1998 році, поховали їх поруч.

Через деякий час дружина В. Симоненка мала нову сім'ю, але листи, що писав їй Василь ще студентом, у відрядженнях, берегла все своє життя. І тільки в 1996 році, відчуваючи подих смерті, передала одному з друзів поета Ю. Смолянському. Той упорядкував їх і через два роки у видавництві «Інлес» у Черкасах видав книжку «Симоненкова любов».

У Полтаві кожного року, у день народження В. Симоненка, обласна організація Національної спілки письменників України влаштовує літературний вечір. Лунають спогади, його вірші. Кращим поетам області вручають премію його імені «Берег надії». Починаючи з 1993 року, тут завжди йде спектакль за п'єсою С. Носаня

«Остання мить», у якому головний герой Поет — прообраз Василя Симоненка. На прем'єру запросили Ганну Федорівну. Вона побачила на сцені свого сина (його грав А. Жила) і разом із артистами заново пережила роки його дитинства, школярства, побачила свого батька — Василевого діда Федора, бабу Онисю. Коли у виставі настала остання мить, Поет підійшов до матері, подарував живі квіти, поцілував і мовив: «Спасибі за сина». Мати не стримала сліз від горя та щастя водночас.

Ще були радісні дні в неї, коли отримувала в 1990 році премію імені М. Островського та в 1995 році — Державну премію України імені Т. Г. Шевченка, якими посмертно відзначено творчість сина.

У Біївцях на Полтавщині збереглася хата, де народився Василь. Сільська рада викупила її в тих господарів, яким Ганна Федорівна продала, переїжджаючи до Черкас. Хата старенька, уже похилилась. Та вдарив на сполох М. Сом. Через пресу звернувся зібрати кошти, щоб зберегти святиню. Уже дещо зроблено. Обкладено цеглою, перекрито, як і було, очеретом — он його скільки на плавнях удовж Удаю, підремонтували із середини. Відновили хатні речі, стіл, скриню, посуд, рушники, скатертини. Зачастили сюди шанувальники творчості видатного поета.

Також приїхали народні депутати Б. Олійник, І. Заєць, поети та прозаїки М. Сом, П. Засенко, М. Наєнко, П. Осадчук, М. Луків, М. Шевченко, зійшлася сільська громада й посадили навколо хати яблуні, вишні, черешні, дубки, клени, верби й тополі, щоб росли, людей радували.

Є музей В. Симоненка в Тарандинцівській середній школі, яка тепер носить його ім'я. Серед експонатів — парта, за якою сидів Василь, його табелі успішності, класні журнали, зошити з творами з літератури, збірки віршів, фотографії, газети й журнали з публікаціями про нього. Екскурсії для школярів-новачків та гостей школи проводять учні старших класів.

Музей поета в Черкасах розміщено в приміщенні газети «Черкаський край» (колишня «Черкаська правда»), у кабінеті, де колись починав Василь свою трудову діяльність.

Українські композитори написали кілька пісень на слова В. Симоненка. Це «Синові», «Лебеді материнства» А. Пашкевича, «Крізь століття» А. Чекаля, «Український лев» В. Морозова, «Там, у степу, схрестилися дороги» бандуристів Василя та Миколи Литвинів, а О. Винокур за мотивами балади «Русалка» написав музику до балету.

Художники В. Клименко, І. Кулик, В. Кузьменко, Т. Гордова, М. Бабак створили картини про В. Симоненка.

На могилі поета встановлено пам'ятник роботи скульптора С. Грабовського, де на постаменті золотом викарбовано слова вірша, що став піснею: «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину». Скульптурні меморіальні дошки цього ж майстра встановлено на будинку, де жив В. Симоненко, та на вулиці його імені.

У Львові пам'ятник В. Симоненку відкрили ще в 1964 році. Його створив скульптор П. Флінт. Ім'ям поета названо вулиці в багатьох містах України. 25 грудня 2008 року Національний банк України випустив в обіг пам'ятну монету номіналом 2 гривні, присвячену поетові.

Найкращим пам'ятником В. Симоненку є його книги. Друга збірка поезій «Земне тяжіння» вийшла після смерті, у 1964 році, збірка новел «Вино з троянд» — у 1965 році, наступного року — книга «Поезії», а потім мовчання 15 літ. Видання збірки «Лебеді материнства» планувалось на 1971 рік з передмовою О. Гончара, у якій він назвав Василя витязем молоді української поезії. Вийшла вона за наполегливого сприяння щирого друга поета Б. Олійника лише в 1981 році. Більшість публікацій Симоненкових творів побачили світ завдяки старанням великого його шанувальника — професора В. Яременка. Саме він першим відгукнувся на вихід із друку книги «Лебеді материнства»

рецензією в пресі «З любов'ю до людей». Він же першим написав рецензію на «Казку про Дурила», назвавши її лебединою піснею поета.

Про незабутнього Василя складають вірші його друзі, як визначні поети, так і початківці. Ось як возвеличив ім'я славного сина України директор Тарандинцівської середньої школи імені В. Симоненка на Полтавщині В. Бута:

*Свій шлях у всіх колісах кінчається,
І майже кожному до ніг кладуть вінки.
Одні жили, помруть і забуваються,
А інші, пам'ять залишають на віки.
На їх могилах виростають бур'яни і квіти,
Бо тіло тлінне та душа жива,
І для народу вічно будуть жити —
Їх пам'ять, совість і палкі слова.
Ти знав тоді, якщо тебе не буде,
То в кожному слові кожного вірша —
Живий поет, поки живі є люди,
Бо в кожного із нас живе твоя душа.
І хоч землею стисло тобі груди,
Та голос твій лунає звідтіля:
«Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Поки живий він буде — житиму і я».*

Основні дати життя й творчості

Василя Симоненка

8 січня 1935 р. — народився в с. Біївцях Лубенського району Полтавської області в сім'ї вчительки.

1952 р. — закінчив Тарандинцівську середню школу із золотою медаллю.

1952—1957 рр. — навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.

1956 р. — проходив практику в редакції газети «Черкаська правда».

1957 р. — одружився з Людмилою Потапівною Півторадня.

1957—1959 рр. — працював у редакції газети «Черкаська правда».

1958 р. — народився син Олесь.

1960—1963 рр. — працював у редакції газети «Молодь Черкащини».

1962 р. — вийшла перша збірка «Тиша і грім» у Держлітвидаві України, м. Київ.

1962 р. — прийнятий до Спілки письменників України.

1963 р. — вийшла казка «Цар Плаксій і Лоскотон» у Дитвидаві, м. Київ.

1963 р. — власний кореспондент «Робітничої газети».

14 грудня 1963 р. — помер у Черкасах.

1964 р. — вийшла збірка «Земне тяжіння» у видавництві «Молодь», м. Київ.

1964, 1993 рр. — вийшла віршована казка «Подорож у країну Навпаки».

1965 р. — вийшла збірка новел та оповідань «Вино з троянд» у видавництві «Каменярь», м. Львів.

1965 р. — у Нью-Йорку вийшла збірка «Берег чекань».

1966 р. — вийшла збірка «Поезії» у видавництві «Молодь», м. Київ.

1967, 1982, 1988, 1995, 1997 рр. — надруковано казку «Цар Плаксій і Лоскотон» у різних видавництвах України.

1968 р. — вийшла збірка поезій у перекладі російською мовою «Избранная лирика» у видавництві «Молодая гвардия», м. Москва.

1973 р. — вийшла збірка «Берег чекань» у видавництві «Сучасність», м. Мюнхен.

1981, 1989 рр. — вийшла збірка «Лебеді материнства».

1984 р. — вийшла збірка «Поезії» у видавництві «Радянський письменник», м. Київ.

1985 р. — вийшла збірка у перекладі російською мовою «Лебеди материнства» у видавництві «Советский писатель», м. Москва.

1989 р. — В. Симоненко удостоєний Республіканської комсомольської премії ім. М. Островського в галузі літератури (помертно).

1990 р. — вийшла збірка віршів та казок «Народ мій завжди буде» у видавництві «Веселка», м. Київ.

1992 р. — вийшла збірка прозових творів «Півні на рушниках» у видавництві «Каменярь», м. Львів.

1994 р. — вийшла збірка «У твоєму імені живу» у видавництві «Веселка».

1995 р. — за збірки поезії та прози «Лебеді материнства», «У твоєму імені живу», «Народ мій завжди буде» удостоєний Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (помертно).

5 січня 1998 р. — створено літературно-меморіальний музей В. Симоненка в редакції газети «Черкаський край» (колишня «Черкаська правда»).

2000 р. — Рік В. Симоненка на Черкащині.

2001 р. — перевидано збірку «Берег чекань» у видавництві «Наукова думка», м. Київ.

2001, 2005 рр. — вийшла збірка «Ти знаєш, що ти — людина» у видавництві «Наукова думка».

2002 р. — вийшли збірки «Вибране», «Я кличу вас у відчаї не гнуться», м. Київ.

2003 р. — вийшли 2-ге й 3-тє доповнені видання збірки «У твоєму імені живу» у видавництві «Веселка».

2004 р. — вийшли «Твори» В. Симоненка у 2 томах у видавництві «Брама-Україна», м. Черкаси.

2004 р. — вийшла збірка «На схрещених мечях» у видавництві «Пульсари», м. Київ.

8 січня 2010 року визначному українському поетові, талановитому журналістові Василю Андрійовичу Симоненкові виповнилося б 75 років. Із них прожив він неповних 29, а на літературну творчість випало не більше десяти. У рядкові «Я для тебе горів, український народе» з його вірша «Скільки в тебе очей», немов підбито підсумок життя та праці поета, у якого боліли рани рідного народу.

Тому перед книгозбірнями області постає завдання — ознайомити читачів із його літературною спадщиною. Пропонуємо в комплекс заходів, приурочених до 75-річчя від дня народження Василя Симоненка, включити літературну подорож, читацьку конференцію, літературний вечір, поетичний вернісаж, оформити книжкову та віртуальну виставки, тематичну полицю, задіяти роботу літературно-мистецьких об'єднань, провести місячники вшанування творчості письменника.

Усі заходи повинні знайти належне відображення в роботі книгозбірень області. Тому бібліотекарям потрібно налагодити зв'язки з осередками товариства «Просвіта», школами, будинками культури. Це дозволить розширити читацьку аудиторію.

Пропонуємо скористатися орієнтовною тематикою заходів:

- *«Василь Симоненко: життя і діяльність»;*
- *«Ти знаєш, що ти — людина»;*
- *«Народ мій є! Народ мій завжди буде!»;*
- *«У твоєму імені живу»;*
- *«Відкриваючи духовні острови»;*
- *«Постать поета оживає в граніті»;*
- *«З Батьківщиною в серці»;*
- *«Світ який — мереживо казкове»;*
- *«Василь Симоненко та Україна».*

Можна підготувати розгорнуту книжкову виставку «Син України» з такими розділами:

1. Основні віхи життя й творчості В. Симоненка.
2. Образ України у творах В. Симоненка.
3. В. Симоненко як журналіст.
4. Письменники про В. Симоненка.

Мета виставки — ознайомити читачів із життям і творчістю геніального поета.

Для більш детального розкриття багатогранного таланту автора бібліотечним працівникам необхідно використовувати публікації з періодичних видань, що вийдуть до ювілею.

Рекомендуємо оформити бібліотечний плакат на тему «Поет ніжної вибухової сили», на якому можна розмістити портрет В. Симоненка, де вказати роки життя, а також ілюстрації збірок книг автора та цитати. Плакат повинен бути яскравим і, разом із тим, виразним.

Можна знайти багато поезій, у яких лунає зізнання в палкій любові до рідної землі. Але мало серед них таких, що захоплюють своєю щирістю. Одним із небагатьох поетів, сила творів якого полягає саме в безмежній щирості та відвертості, є Василь Симоненко. Він вписав не одну полум'яну сторінку в історію української літератури. Його поезія, як і сам поет, гаряча, безкомпромісна та чесна.

Для глибшого ознайомлення читачів із його творчістю можна провести поетичний вернісаж на тему «Витязь молодії української поезії».

Рекомендований план проведення:

1. Вступне слово бібліотекаря.
2. Художня частина:
 - «Можна все на світі вибирати, сину, Вибрати не можна тільки Батьківщину» (за поезією В. Симоненка);
 - «Ти знаєш, що ти — людина» (за поезією В. Симоненка);
 - «Я б побажав тобі когось отак любити, як я тебе люблю...» (за поезією В. Симоненка);
 - «Я хочу правді бути вічним другом і ворогом одвічним злу» (за поезією В. Симоненка);

— «Народ мій є, народ мій завжди буде, ніхто не перекреслить мій народ!» (за поезією В. Симоненка);

3. Заключне слово бібліотекаря.

Василь Симоненко увійшов у літературу, як поборник правди та добра, він був справжнім сином України, патріотом, що прагнув щастя своїй країні. А крім того — безмежно доброю, щирою, відвертою людиною. Пропонуємо провести читацьку конференцію на тему «Я для тебе горів, український народе...», яка б сприяла пробудженню активності в користувачів бібліотеки до творчості В. Симоненка.

План проведення може бути наступним:

1. Вступне слово ведучого.
2. Питання, що виносяться на читацьку конференцію:
 - Коли та де народився Василь Симоненко? Хто були його батьки?
 - Охарактеризуйте творчий шлях поета.
 - Які основні теми творів В. Симоненка?
 - У чому ще, крім поезії, виявився талант В. Симоненка?
 - Розкажіть про громадсько-політичну діяльність В. Симоненка?
 - Яке значення для української культури має творчість В. Симоненка?
3. Бібліографічний огляд на тему «Живе лиш той, хто не живе для себе».
4. Заключне слово ведучого.

Василь Симоненко — великий український поет. Незважаючи на те, що йому не було й двадцяти дев'яти років, коли він залишив нас, ми маємо повне право називати його так, бо він був майстром поетичного слова, уся його творчість пройнята любов'ю до Батьківщини й рідного народу, ненавистю до кривди й образи, приниження гідності людини. Тому пропонуємо провести вечір пам'яті «Незгасна зоря Симоненкової творчості».

Рекомендований план проведення вечора:

I. Вступне слово ведучого.

II. Невеличка розповідь про життєвий шлях Василя Симоненка.

III. Художня частина.

IV. Міні-вікторина на тему «Місце та значення В. Симоненка в українській літературі».

1. Якою була творча атмосфера в Україні, коли В. Симоненко дебютував як поет?

Василь Андрійович Симоненко належить до когорти «шістдесятників». Поет творив у той період нашої історії, який чомусь називають «відлигою». Насправді — це початок застою. І виявилось це найповніше саме в духовному житті. До молодих літераторів, серед яких був і Симоненко, застосовували типові методи «перевиховання»: заборона друкуватися, виступати перед читачами, компрометація перед громадськістю, намагання всілякими, аж до найпідліших, способами посварити однодумців і друзів, поставити митців на коліна.

Вільна й незалежна Україна колись викарбує на золотих скрижалях імена одважних своїх синів і дочок — аби прийдешнім поколінням було ким гордитися, кого брати за взірець. Серед них — витязь молоді української поезії Василь Симоненко.

2. Чому О. Гончар назвав В. Симоненка «витязем молоді української поезії»?

О. Гончар небезпідставно назвав В. Симоненка «витязем української поезії». Інтуїтивний прорив поета в глибини національного сумління був небезпечним для комуністичної системи, тож не випадково деякі його твори друкувалися з цензурними правками або опинилися під забороною. Так із вірша-притчі «Є тисячі доріг, мільйони вузьких стежинок» було вилучено чотиривірш (катрен) досить промовистого змісту: у ньому розглядалася цинічна політика шовіністичних урядів, спрямована на виродження українства. Таких прикладів безцеремонного цензурного втручання в Симоненкові тексти — безліч. Правда, у його доробку траплялися заримовані штампи про «щасливе життя», що їх вимагала «політика партії в галузі художньої літератури».

3. Назвіть основні збірки творів В. Симоненка.

В. Симоненко — автор багатьох творів. Найвідоміші збірки поезій: «Тиша і грім», «Земне тяжіння», «Лебеді материнства», збірка оповідань і новел «Вино з троянд», казки «Цар Плаксій та Лоскотон», «Казка про Дурила», «Подорож у країну Навпаки» та ін.

4. Охарактеризуйте мотиви першої збірки В. Симоненка «Тиша і грім».

Перша збірка віршів В. Симоненка з'явилася 1962 року в Держвидавві (нині — «Дніпро») й відразу стала неабиякою літературною подією. Попри щирий природний пафос, вона вразила сучасників тонким естетичним смаком, чистою правдою, романтичним поривом відкривати «духовні острови» в інтелектуальному морі свого народу, до чого поет закликав нових «Колумбів і Магелланів». Перед ними поставав світ не тільки як «мереживо казкове», — у ньому гриміли бурі, він розгортався у творчому натхненні, найвищому ступені самореалізації.

5. На яких цінностях наполягає В. Симоненко у вірші «Лебеді материнства»?

У своїй поезії «Лебеді материнства» поет звертається до незнищених вічних цінностей народного світосприйняття, передусім до символу матері — центрального в духовному космосі українців, починаючи з трипільської доби.

У народному уявленні мати завжди порівнювалася з Батьківщиною. Тому зрадити їй вважалося великим гріхом, а втратити — катастрофою. Вибір іншої Батьківщини постійно засуджувався, оскільки призводив до самознищення нації.

Образи лебедів завжди асоціювалися з вірністю, тому В. Симоненко звертається до них, пов'язуючи їх із материнством та надаючи їм символічного узагальнення.

V. Огляд літератури.

VI. Заключне слово ведучого.

Література

Симоненко, В. Твори. В 2 т. Т. 1 / В. Симоненко. — Черкаси : Брама-Україна, 2004. — 421 с.

Симоненко, В. Твори. В 2 т. Т. 2 / В. Симоненко. — Черкаси : Брама Україна, 2004. — 320 с.

Симоненко, В. Берег чекань / В. Симоненко. — К. : Наук. думка, 2001. — 248 с.

Симоненко, В. Берег чекань / В. Симоненко. — 2-е вид., доповн. — К. : Сучасність, 1973. — 310 с.

Симоненко, В. А. Лебеді материнства : поезія, проза / В. А. Симоненко. — Дніпропетровськ : Промінь, 1989. — 223 с.

Симоненко, В. На схрещених мечях : вибрані твори / В. Симоненко. — К. : Пульсари, 2004. — 384 с.

Симоненко, В. Півні на рушниках : оповідання, щоденник / В. Симоненко. — Л. : Каменяр, 1992. — 91 с.

Симоненко, В. Поезії / В. Симоненко. — Тальне : [б. в.], 1991. — 64 с.

Симоненко, В. А. Поезії / В. А. Симоненко ; упоряд. та приміт. В. В. Біленька ; вступ. ст. О. Т. Гончара. — К. : Рад. письменник, 1984. — 246 с.

Симоненко, В. У твоєму імені живу : поезії, оповідання, щоден. записи, листи / В. Симоненко. — К. : Веселка, 2003. — 282 с.

Симоненко, В. У твоєму імені живу : збірник : для серед. та ст. шк. віку / В. Симоненко. — К. : Веселка, 1994. — 350 с.

Василь Симоненко: «Україно, ти моя молитва...» : біобібліогр. Нарис / авт. нарису Л. Тарнашинська ; упоряд. Г. Гамалій ; НПБ України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К. : [б. в.], 2007. — 119 с. — (Шістдесятництво: профілі на тлі покоління ; вип. 11).

Симоненко, В. Українська енциклопедія джазу / В. Симоненко. — К. : Центрмузінформ, 2004. — 232 с.

* * *

Сом, М. З матір'ю на самоті / М. Сом. — К. : Смолоскип, 2005. — 134 с.

Соя, Б. Вивчення творчості Василя Симоненка в школі : посіб. для вчителів / Б. Соя. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — 64 с.

Ткаченко, А. О. Василь Симоненко : нарис життя і творчості / А. О. Ткаченко. — К. : Дніпро, 1990. — 310 с.

* * *

Дзюба, І. Василь Симоненко / І. Дзюба // Дзюба, І. З криниці літ : у 3 т. / І. Дзюба. — К., 2007. — Т. 3. — С. 317—533.

Дзюба, І. Поет високого громадського чуття : виступ на вечорі, присвяченому 70-літтю з дня народження Василя Симоненка / І. Дзюба // Дзюба, І. Україна в пошуках ідентичності / І. Дзюба. — К., 2006. — С. 507—515.

Жаботинський, П. Василь Симоненко — з козацького роду / П. Жаботинський // Літ. Україна. — 2005. — 28 лип. — С. 7.

Засенко, П. «Я для тебе горів, український народе...» : спогади-есе про Василя Симоненка / П. Засенко // Київ. — 2004. — № 1/2. — С. 149—169.

Кирилюк, В. «Я воскрес, щоб із вами жити...» / В. Кирилюк // Київ. — 2005. — № 7/8. — С. 172—178.

Косиченко, Л. Калина зріє на морозі / Л. Косиченко // Урядовий кур'єр. — 2008. — 30 січ. — С. 10

Левицька, О. Голос совісті / О. Левицька // Порадниця. — 2008. — 8 трав. — С. 8.

Леонов, Т. «Хай мовчать америки й росії...» : На малій Батьківщині В. Симоненка відродили традицію народних ярмарків та гулянь і презентували диск з живим голосом поета / Т. Леонов // Україна молода. — 2008. — 20 трав. — С. 9.

Марко, В. Осяяння в художній концепції Василя Симоненка / В. Марко // Дивослово. — 2007. — № 4. — С. 21—25.

Мельничук, Б. Страхові не піддалися : [Про В. Симоненка] / Б. Мельничук // Літ. Україна. — 2005. — 9 черв. — С. 1, 7.

Наєнко, М. ...Щоб із нами жити : З нагоди 70-ліття В. Симоненка / М. Наєнко // Літ. Україна. — 2005. — 20 січ. — С. 1.

Нареневич, Л. Невиправний мрійник Василь Симоненко на рипучім гіллі газетного красномовства : [спогади сучасника] / Л. Нареневич // Урядовий кур'єр. — 2004. — 9 жовт. — С. 8—9.

Сверстюк, Є. «Я для тебе горів» : Повернення В. Симоненка / Є. Сверстюк // Літ. Україна. — 2007. — 12 квіт. — С. 1, 7.

Семенюк, В. Жоден вітер сонця не остудить / В. Семенюк // Дзвін. — 2005. — № 5/6. — С. 116—117.

Смолянський, Ю. Симоненкова любов : До 70-річчя від дня народження видатного поета / Ю. Смолянський // Дзвін. — 2005. — № 1. — С. 105—125.

Тихолоз, Б. Метеор щирості : Світлий реквієм Василеві Симоненкові до недожитого 70-ліття / Б. Тихолоз // Дивослово. — 2005. — № 1. — С. 50—51.

Храплива-Щур, Л. «Український лев» Василя Симоненка / Л. Храплива-Щур // Березіль. — 2004. — № 3/4. — С. 146—149.

Шпиталь, І. Духовна окраса нації: Мужній голос поета : що писав він і що писали про нього / І. Шпиталь // Укр. слово. — 2008. — 24—30 груд. — С. 5—6.

*С. П. Юрчик, провідний методист
науково-методичного відділу ТОУНБ*

«У твоєму імені живу»

Методично-бібліографічні поради

Підготувала:	С. П. Юрчик, провідний методист науково-методичного відділу ТОУНБ
Редактор:	О. М. Раскіна
Комп'ютерний набір	С. П. Юрчик, провідний методист науково-методичного відділу ТОУНБ
Комп'ютерна верстка:	В. І. Раківський, завідувач відділу автоматизації бібліотечних процесів ТОУНБ
Відповідальний за випуск:	В. І. Вітенко, директор ТОУНБ

Наклад 30 примірників

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека

б-р Т. Шевченка, 15, м. Тернопіль, 46000.

Тел. (0352)-52-52-64

www.library.te.ua